

Ivan Zirdum

OTAJSTVO KRISTOVA SVEĆENIŠTVA

Orisi za sustavnu teologiju svetog reda

Uvodne napomene

Nije suvišno da uvijek iznova proničemo svoj svećenički identitet, svoj prezbiterat. Tim više što se danas stavlja u pitanje pokoje čvrste teološke postavke. Gdjekad se postavlja u pitanje ne samo riječ svećenik nego i teološki sadržaj koji se tom riječju odvajkada u Crkvi izražavao i živio. Upravo stoga, neophodno nam je zbiljski se pozabaviti svećeništvom, ukazati na njegove autentične korijene i njegov stvarni sadržaj.

Kojim kriterijima da se pri tom poslužimo? Nipošto nije dovoljan samo kakav sociološki kriterij koji bi upućivao na to da je zajednici potreban svećenik kako bi se ona mogla bolje ostvarivati. U tom bi sama zajednica birala i ovlašćivala prezbitera da joj predsjedava, tumači evanđelje i njime joj nadahnjuje život.¹ Time bi prezbiterska služba uvijek ovisila o vremenu i mjestu i prema potrebi se stalno modificirala i u svojoj biti.² Nije dovoljno ni istražiti povijest svjetskih religija te na temelju njihovih poimanja svećeničke službe okarakterizirati službu kršćanskog prezbitera.³

Crkva je jedinstveni događaj u povijesti čovječanstva i ne može se stoga promatrati samo kao »društveni slučaj«. Nju je Krist utemeljio da čovječanstvu posreduje božansku milost spasenja i u toj zadaći posebno mjesto zauzima svećenik-prezbiter. Tako, iako sociološki kriteriji, kao i oni iz povijesti religija nisu nevažni, nedostatni su da odrede bit svećeništva.⁴

U tom traženju neophodno je krenuti autentičnom izvoru i temelju, otajstvu Kristova svećeništva. »Samo odatle dobiva svoj smisao i svoje bitne oznake svećeništvo Novoga saveza. Samo odatle ono crpi svoju autentičnu sadržajnost. Na njemu participira«. ⁵ Stoga nam je na ovom skupu prije svega nadasve potrebno proniknuti otajstvo Kristova svećeništva. U tom će nam posebno pomoći izvješća evanđeoska i nauk poslanice Hebrejima.

Iz tog proučavanja uočiti ćemo da Krist u sebi ostvaruje svojstveno svećeništvo koje nam dariva po svojoj Crkvi. »Ta novina ne dolazi od čovjeka,

¹ Usp. J. Galot, *Teologia del sacerdozio*, Firenze, 1981., 1.

² Usp. ondje, 2.

³ Usp. ondje, 2.

⁴ Usp. ondje, 3.

⁵ Zirdum, *Svećeništvo Novoga saveza*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 7-8 (1973.), Đakovo, str. 130.

nego od Boga. Utjelovljenjem je mladost Božja ušla u jedan svijet već star, da donese novinu koja ne prolazi«. ⁶

Kristovo svećeništvo u odnosu na starozavjetno

Mnoga se proučavanja i tumačenja Kristova svećeništva temelje samo na Poslanici Hebrejima, jer se tu izričito govori o Kristu kao svećeniku i o svojstvu njegova svećeništva. ⁷ Međutim, valja odmah reći da i pisac Poslanice Hebrejima svoj nauk pretežito temelji na evanđeoskim izvješćima, na Isusovu svjedočanstvu o samom sebi, te nastoji proniknuti na koji je način Isus mislio i živio svoje svećeništvo. ⁸

Isus se nikad ne naziva svećenikom

Već se time očituje posebnost Kristova svećeništva, jer Isus u evanđeljima nikad ne govori za se da je svećenik ni da su svećenici oni koje on izabire i šalje da ispunjavaju posebno poslanje. Neki tumačitelji Isusova evanđelja zbog toga drže da se Isus nije smatrao svećenikom, štoviše, da je »htio dokinuti svećeništvo«. ⁹ No, pomanjkanje toga naziva u evanđeljima za Isusa nipošto ne mora značiti odsutnost ili nijekanje samog svećeništva. Ne može se jednostavno poistovjetiti naziv i dubinska misao. Isus je izbjegavao i neke druge izraze koje mu kasnije prva kršćanska zajednica redovito i učestalo pridaje, kao npr. Krist (Mesija), Gospodin, Sin Božji i dr. ¹⁰ Ne naziva se ni svećenikom, jer se taj naslov u njegovo vrijeme pridaje institucionalnom židovskom svećeništvu, koje pripada Levijevu plemenu. Svećeništvo mu je hereditarna baština. Služba mu je bila uglavnom kulturna i čuvanje zakona. Naučiteljsku službu vrše u to vrijeme ponajviše pismoznanci. Zakonski starozavjetni svećenici, koje je Isus zatekao, predstavljaju Jahvu pred narodom i narod pred Bogom. Narod tu službu smatra sakralnom. ¹¹

Isus ne potječe iz Levijeva plemena tj. svećeničkog plemena. Od tog starozavjetnog svećeništva dijeli ga hereditarni karakter. On po Josipu potječe od Judinog plemena, a Marijino se pleme ni ne spominje. Ne očituje li već ta činjenica Božji plan kojim se isključuje sudjelovanje na svećeništvu temeljem hereditarne baštine i opstojanja svećeništva u neku ruku kao privilegirane kaste? ¹²

⁶ Ondje, 130.

⁷ Usp. J. Galot, *Teologia del sacerdozio*, Firenze, 1981., 17.

⁸ Ondje, 18.

⁹ Ondje, 18.

¹⁰ Usp.. J. Galot, 19.

¹¹ Usp. I. Zirdum, *Svećeništvo Novog saveza*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 7-8 (1973.) Đakovo, str. 130.

¹² Usp. J. Galot, ondje, 19-20.

Isusovo je svećeništvo nove vrste. U njemu neće biti hereditarnih povlastica. Istina, Isus je mogao novo svećeništvo ostvariti na temelju bogosinovstva i u Levijevu plemenu. No, time što se rodio izvan njega naznačeno je da je novo svećeništvo protiv kaste. »I svatko tko bi podržavao mentalitet svećeništva kao kaste, ne bi odgovarao volji Božjoj, koja se očituje rođenjem Spasitelja«. ¹³

Isus se distancira od starozavjetnog svećenstva

Već svojim distanciranjem od postojećeg svećenstva Isus očituje da donosi novo svećenstvo i novu religiju. Isus je odlučno izbjegao da novo svećeništvo uđe u stari okvir židovskog svećeništva«. Da bi pokazao tu novinu, suzdržava se od primjene svećeničkog nazivlja kako na se tako i na svoje učenike. Time je očitio naznačio da ne namjerava »biti svećenik na židovski način« i da takav način ne želi za zajednicu koju je utemeljio. ¹⁴

Isusovo se distanciranje od židovskog svećenstva pokazuje već time što on prima krštenje od Ivana Krstitelja, koji propovijeda i krštava bez ovlaštenja svećeničkih poglavara. Isus se udaljuje od tendencija židovske svećeničke hijerarhije. Nije, dakle, židovsko svećenstvo prvo koje odbacuje Isusa, nego Isus prvi čini distancu. On se doduše ne ustručava ući u hram i propovijedati, ali pri tom ne uzima ulogu židovskog svećenika ili pismoznanca. ¹⁵ Ipak, Isus ne poriče židovsko institucionalno svećenstvo i pridaje mu zakonitu vrijednost. Kad je ozdravljao bolesnike, upućivao ih je da se pokažu svećenicima (Mt 8,4; Mk 1,44; Lk 5,14; 17,14). Poštuje propise Mojsijeva zakona, ali kori legalizam i propuste u ljubavi tadašnjih svećenika. ¹⁶ Isus se pridružuje slavljenju židovskih religioznih blagdana, iako pokazuje namjeru da im dadne novi smisao. Stoga ne bismo smjeli Isusa poistovjetiti s kakvim strastvenim revolucionarom koji ruši postojeće institucije. ¹⁷

Veoma značajan razlog za Isusovo distanciranje od legalnog svećenstva očituje se zorno u prisposobi o milosrdnom Samarijancu: »svećenik i levita, zaokupljeni kultom i obdržavanjem zakona, prelaze preko dužnosti ljubavi, temeljne obveze«. Isus se nije mogao solidarizirati s takvim svećenstvom. Samarijanac, iako ne pripada pravovjernim židovima i njihovoj hijerarhiji te ne vrši kulta u jeruzalemskom hramu, stvarno prakticira pravi kult i obdržava zapovijed zakona ostvarivanjem ljubavi. »Ljubav prelazi sva ograničenja koja su joj htjeli postaviti židovski učitelji svojim tumačenjem zakona«.

¹³ I. Zirdum, ondje, 130.

¹⁴ J. Galot, *Teologia del sacerdozio*, Firenze, 1981., 20.

¹⁵ Usp. I. Zirdum, *Svećeništvo Novog saveza*, ondje, 130.

¹⁶ Usp. J. Gnllka, *Das Evangelium nach Markus*, Zürich, 1978., 91. W. Grundmann, *Das Evangelium nach Markus*, Berlin 1968., 73.

¹⁷ Usp. I. Zirdum, ondje, 130-131.

Isusovo suprotstavljanje legalizmu i ritualističkom svećenstvu sve više će se povećavati. Postojeće se svećenstvo ograničava na zabrane i obrede. U tom vidi veću vrijednost, nego u čovjeku. Posebno se to očituje kad isto svećenstvo želi ubiti Lazara kojeg je Isus uskrisio (Iv 12,10) i time se suprotstaviti Isusovu daru ljubavi. Ili, kad svećenici spočitavaju Isusu da krši Božji zakon time što liječi bolesne u subotu. Već iz tih Isusovih sukoba sa židovskim svećenstvom možemo nazrijeti onu novinu koja ima okarakterizirati novo, to jest Kristovo, kršćansko svećeništvo: ljubav nadilazi sve propise kulta i zakona. Isus se ne obara na instituciju starozavjenog svećenstva, nego na vladanje svećenika svoga vremena. On poštuje starozavjetnu božansku ustanovu, ali je želi korjenito preobraziti.¹⁸

Želi li Isus dokinuti svetište i kult?

Nipošto! Njegova je namjera podići na višu razinu kult i svećeničku službu. Razlika razine proizlazi iz njegovog utjelovljenja. Isus je viši od rukotvorenog hrama, »jer je u njemu božanska prisutnost darovana na izravniji i konkretniji način. Radi se o prisutnosti božanske osobe. Ta »Veličina božanske osobe obilježava kult i svećeništvo koji započinju Isusovom prisutnošću na zemlji«.¹⁹

Onima koji traže znak da Krist stvarno ima autoritet, on odgovarta: »Razorite ovaj hram i ja ću ga za tri dana opet sagraditi« (Iv 2,19). Na drugom mjestu izražava sličnu misao: »Ja vam kažem ovdje je veći od hrama« (Mt 12,2). Time se ukazuje na bitnu preobrazbu religije: »kršćanska religija ne će imati za središte jedan hram molitve kao židovska; njezino će središte biti sama Kristova osoba«. Naznačen je neki kontinuitet i prekid s obzirom na Jeruzalemski hram. Kontinuitet: »I ja ću ga sagraditi« i prekid: »Sagradit ću drugi, koji neće biti sagrađen ljudskom rukom« (Mt 14,58). »Taj će novi imati svoj temelj u osobi uskrsnulog, proslavljenog Spasitelja«.

Prema nekim moglo bi se pomisliti da Isus želi ukinuće materijalnog svetišta i svakog kulturnog svećenstva. Tomu u prilog navodi se i onaj tekst iz Isusova razgovora sa Samarijankom: »Vjeruj mi, ženo, dolazi čas, kad se nećete klanjati Ocu niti na ovoj gori, niti u Jeruzalemu... Ali dolazi čas, već je tu, kad će se pravi klanjaoci klanjati Ocu u duhu i istini, jer Otac takve klanjaoce traži (Iv 4,21-23).

No, iz toga se ne smije zaključiti da Isus time želi ukinuti svaki kult i izvršavanje posvetne službe svećenika. Želi naglasiti ukidanje propisa o kultu vezanom strogo uz jedno mjesto (brdo Gerazim ili Jeruzalem). Novi se kult ne veže uz kakvo mjesto, hram, crkvu, građevinu. Budući da se Krist poistovjećuje s hramom, njegova uskrsla ljudska narav postaje prvotnim svetištem.

¹⁸ Usp. ondje, 131.

¹⁹ J. Galot, *Teologia del sacerdozio*, Firenze 1981., 22.

Sveto se ne nalazi toliko u stvarima koliko u čovjeku. »Divinizacija i sakralizacija čovjeka ostvaruju se u međusobnim odnosima po kojima se komunicira božanska svetost«.

Tako se proširuje perspektiva svećeništva koje prima zadaću ne više da čuva posvećene stvari, da čuva svetište i posvećene knjige, nego da unese i razvija sveto u čovjeku, božansku energiju koja se daje po Kristu. »U tom je smislu Isus razbio sponu starozavjetnog svećeništva, oslobodio ga ritualnog zarobljeničtva. Postavši sam svet u najvišem smislu, čovjek uzet potpuno od Boga, posvetio je srce čovjeka, ljudsku osobu.«²⁰

Nova fizionomija svetog

Pojam »svet« upotrebljava se često u Starom zavjetu. Svetošću je okarakteriziran izraelski narod »narod posvećen Jahvi« (Pnz 7,6; 14, 2-21; 26,19). Pojam se primjenjuje i na Isusa već riječima navještenja. »...i sila Previšnjega će te osjeniti, zato će i dijete što će se roditi, biti sveto i zvat će se Sin Božji (Lk 1,35)! Stoga je Isusova svetost viša od one židovskog naroda, dolazi izravno odozgo.

Ta svetost ima ontološki značaj. Povezana je uz oblikovanje Isusove ljudske naravi i još više uz tajnu utjelovljenja. Isus povezuje svoje slanje u svijet s posvećenjem: »onaj kojeg Otac posveti i posla u svijet« (Iv 10,36). Svetost u Isusu tvori prethodno stanje za izvršenje spasenjske aktivnosti. Posvećenje u njemu prima puninu svoga smisla: ako »sveto« označuje ono što pripada Bogu, Isus je svet na najsavršeniji način, jer sve njegovo ljudsko biće pripada božanskoj osobi Sina. Božanska se svetost očitovana u Isusu želi prožeti u svijet da ga preobrazi. U svemu tome je temeljno usmjerenje svećeničkog povećanja, koje više ne može biti udaljeno od tajne utjelovljenja i koje će biti oduševljeno dinamizmom širenja u čovječanstvo.²¹

Isusova se svetost očituje u njegovu životu već od prikazanja u hramu, potom pri događaju krštenja na Jordanu (Mk 1,11), te kad Isus ulazi u sinagogu i na se primjenjuje Izaijino proroštvo: »Duh Gospodnji je na meni, stoga me posvetio pomazanjem« (Lk 4,18). Iz te svetosti izvire spasenjska ljubav: navještanje radosne vijesti siromasima, davanje svjetla slijepima, oslobađanje sužnjeva. U velikosvećeničkoj molitvi Isus izjavljuje: »Za njih posvećujem sama sebe, da i oni budu posvećeni u istini« (Iv 17,19).²²

Oznake »svetoga« što se pokazuje u Isusovu životu i poslanju jesu djelo Duha Svetoga. Prošlo je razdoblje kad su materijalne stvari kao takve jednostavno svojim vlastitostima poprimale osobinu sakralnog. Sveto uključuje

²⁰ Usp. I Zirdum, ondje, 131.

²¹ W. Thüsing, *La prière sacerdotale de Jésus*, Pariz 1970., 102.

²² Usp. J. Galot, ondje, 30.

preobražaj ostvaren po Duhu Svetom. Uskrснуće je u slavnom tijelu Kristovu početak novog svijeta gdje je sve prožeto božanskim životom Duha. Svetim postaje ljudsko biće. Tako se sakralizacija ostvaruje, ukoliko je sve određeno da bude sveto. Sveto je dinamično, božanska sila koja obuzimlje čovjeka i odsijeva iz njega. Razvija se tijekom njegova života. Ujedinjuje ga s Bogom. Utjelovljenjem je ujedinjeno božansko i ljudsko, otkupljenje jamči savez pomirenja. U međusobnim odnosima, ujedinjujući čovjeka s Bogom, sveto upućuje na prisno povezivanje vjere i ljubavi. Ne djeluje kakvim magičnim načinom, neovisno o osobnim dispozicijama čovjeka.²³

Isus ustanovljuje novi kult

Nadovezuje ga na svete obrede židovske Pashe. To je znak nekog kontinuiteta euharistije sa starozavjetnim kultom i religijom. Međutim, Isus daje kruhu i vinu novo značenje i djelatnost. Kruh i vino postižu višu vrijednost u svojoj osobini jela i pića: postaju tijelo i krv Sina Božjega. Svojim riječima: »Ovo činite meni na spomen« (Lk 22,19; 1 Kol 11, 23-25), Isus naređuje novi kult. Silno pojednostavljen. Samo dva blagoslova sačinjavaju bitno. Kršćanska se liturgija ima odlikovati jednostavnošću. Ona je kristocentrična, jer se sav novi kult osmišljuje u Kristu. Nova gozba se slavi njemu na spomen. Kult se oslobađa materijalnog zatvora, ne veže se na hram nego na konsekraciju u euharijskoj gozbi. Sadrži veliku novinu: krv i tijelo Kristovo posvećuju mjesto. Njihova prisutnost »ostvaruje hram. U novoj se sakralizaciji očituje primarnost osobe. Ljubav, koja dolazi od Boga i očituje se u otkupiteljskom utjelovljenju, angažirana je u euharijski. Temelj je kulta međusoban. Isus dolazi po euharistiji i ujedinjuje.²⁴

Naslovi koji upućuju na značajke Kristova svećeništva

Sluga

Sam Isus se tako naziva, ukazuje na svoju spasiteljsku misiju kao na služenje: »Sin Čovječji nije došao da mu služe, nego da on služi i da dadne svoj život za otkup svih!« (Mk 10,45; Mt 20,28). To svjedočenje uključuje dva izraza iz Starog zavjeta: Sin Čovječji i Sluga, između kojih je bio kontrast. Naime, Daniel proriče Sina Čovječjeg kome »će služiti svi narodi« (7,14). Ima na to moć i pravo. No, Isus obrće poimanje toga pa kaže da je »Sin Čovječji« došao služiti, što će ići čak do davanja života za drugoga. Nadalje, u Isusovoj se Izjavi aludira na »Jahvina Slugu«. Ali, i uz taj izraz donosi novinu. Dok je u Izajje sluga naglašen kao »Sluga Božji«: »Evo moga sluge« (42,1), Isus naglašava svoje služenje kao služenje »mnoštvu«, ljudima, ne da bi se služenje Bogu zanemari-

²³ Usp. J. Galot, ondje, 31.

²⁴ Usp. I. Zirdum, ondje, 131.

lo, nego da se izrazi stvarnost darivanja života za otkupljenje. Želio je naglasiti da se služenje Bogu očituje u služenju ljudima. Zato i sabor uvodi izraz ministrijalno svećeništvo, što označuje služenje: »Ministri enim, qui sacra potestate pollent, fratribus suis inserviunt ut omnes qui de Populo Dei sunt...ad salutem perveniant« (LG 18). Služenje se Bogu može autentično ispuniti samo služenjem ljudima.

Svojim držanjem Isus ne poziva samo na ponizan život, nego pokazuje kakva treba biti narav autoriteta među ljudima. Isus kao Sin Čovječji posjeduje potpunu ovlast u odnosu na spasenje: oprašta grijeh (Mk 2,10), gospodar je subote (Mt 12,8). No, Isus se tim božanskim autoritetom služi da bude sluga. On nikad ne niječe svoj autoritet. Ali sve usmjerava poslanju služenja. Svojom moći opraštanja grijeha ide u prilog grešnicima, gospodstvom nad subotom u prilog čovjeku.

Sin Božji postao je čovjekom. Kao Sin Čovječji solidarizirao se s ljudima da bi izvršavao potrebitu ovlast u planu spasenja. Time očituje potrebu solidarnosti koja bitno pripada svećeničkom autoritetu. Ako, međutim, prema Kristovu primjeru autoritet imamo shvatiti i izvršavati kao služenje, to nije samo iz kakvih asktetskih načela poniznosti, nego kao suživljavanje sa samim otajstvom otkupiteljskog utjelovljenja. Utjelovljenje, ukoliko Sin Čovječji dolazi služiti ljudima, otkupljenje, ukoliko Sin Čovječji daje svoj život za spasenje mnogih. Tako svećenički autoritet ne sadrži samo ovlast da prinosi žrtvu, nego je već njegovo služenje žrtva, darivanje vlastitog života za druge. Dati svoj život za otkup mnogih čini Krista svećenikom.

Isus na poseban način očituje služenje pri posljednjoj večeri. »Tko je najveći među vama, neka bude kao najmanji a starijima kao poslužnik! Tko je veći? Onaj koji sjedi za stolom ili onaj koji služi? Sigurno onaj, koji sjedi za stolom. Međutim, ja sam među vama kao poslužnik« (Lk 22,26-27). Kod pranja nogu se vidi da Isus uzimlje ulogu onoga koji služi, a ne onoga koji je za stolom. I time ukazuje na bitnu značajku svećeništva.²⁵

Pastir

Isus za se kaže: »Ja sam dobri pastir. Dobri pastir daje svoj život za ovce« (Iv 10,11). Ta se ideja (dati svoj život) više puta ponavlja kod Ivana, a može se poistovjetiti s onom u sinoptika: »dati svoj život u otkup za mnoge...«. Isus baš izrazom pastira najizrazitije objašnjava svoju ulogu. Osim toga, nigdje se ne imenuje doslovce slugom. Izriče to glagolom: došao je da služi. Ali se zato izričito nazivlje pastirom. Tim naslovom izrazitije upućuje na svoj autoritet. No, time se isključuje naslov sluga. Štoviše, naslov pastira ga uključuje u sebe. Pastir je naime onaj koji se posvema posvećuje »služenju« drugome.

²⁵ Usp. I. Zirdum, *Svećeništvo novog saveza*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 10 (1973.) Đakovo, str. 73.

Taj se pojam upotrebljava u Starom zavjetu, ali u Isusu dobiva novu dimenziju. Jahve je u Ezekielu (34,16) nazvan pastirom koji ljubavlju prati svoj narod, ali se za nj nije moglo reći: »daje svoj život za ovce« - u tome je novina. Isus kao utjelovljeni Sin Božji i pastir to može reći za se. Nadalje, u Ezekielu se i svećenici nazivaju pastirima Izraela. Jahve ih kori jer pasu sami sebe (34,2) i ostavljaju ovce. Traže svoj interes, ne dobro svoga stada. Isus je pravi dobri pastir za razliku od vjerskih vođa naroda. Njegovo je svećeništvo u opoziciji s onim velikih židovskih svećanika. Nije li Isus i prisposodobom o milosrdnom Samarijancu htio pokazati na svećenstvo koje je zakazalo (uzmanjkala ljubav), a govoreći o dobrom pastiru naglasiti njegovu pozitivnu ulogu.

Pitat će se tkogod, može li se taj naslov poistovjetiti s današnjim pojmom svećenika. Kad mi danas izgovaramo riječ svećenik, često je povezujemo uz židovsko ili čak pogansko svećenstvo, kao da bismo tu željeli naći adekvatnu definiciju pa je na se primjeniti. Kao što je već spomenuto, to je krivo. Treba da proniknemo Kristovo svećeništvo, jer na njemu participiramo i samo ono daje bitne osobine kršćanskog svećeništva. Isus ga je svojom životnom zadaćom ostvario u mnogo širim i dubljim dimenzijama nego se ostvarivalo ono starozavjetno. Svojim jedinstvenim poslanjem stvorio je novo svećeništvo. Možda bi se kojim novim izrazom to Kristovo poslanje moglo bolje izraziti. Svakako, od onih naslova koje si je sam Isus pridavao najbolje to poslanje izriče upravo riječ pastir. U tom se pojmu sažimaju i tri sljedeće značajke Kristova poslanja.

Prorok

Isus svoju proročku službu usmjerava pastoralnom ljubavlju. On to ističe već na početku svog javnog djelovanja: »Na meni je Duh Gospodnji, jer me je pomazao i poslao da donesem veselu vijest siromasima, da navijestim oslobođenje zarobljenicima, povraćanje vida slijepima, da povratim slobodu potlačenima, da proglašim godinu milosti Gospodnje« (Lk 4,18-19). U sebi ostvaruje novi lik propovjednika i navjestitelja. Predstavlja se bliskim i odanim pastirom koji bdije nad svojim stadom i upućuje mu riječ (Iv 10, 4.16). Ovce slušaju njegov glas i slijede ga.

I poslanica Hebrejima ističe njegovu proročansku ulogu. Već se u proslovu naglašava služba riječi toliko puta vršena po prorocima a sad konačno po Sinu Božjemu (Heb 1,1-2). Pokazuje se i veza između riječi što nam dođe po Kristu i božanskog opraštanja. Sin je onaj koji »nosi sve stvari po riječi svoje moći« i onaj koji ispunja »čišćenje od grijeha« (1,3). Time se po svoj prilici i sugerira ono što je Isus uspio ostvariti, a starozavjetnom je svećenstvu bilo nemoguće: oproštenje grijeha, jer se u njemu nalazi svemoć božanske Riječi. Moglo bi se reći da Isus sažimlje svu svoju proročku ulogu u odgovoru Pilatu: »Ja sam zato rođen i zato dođoh na svijet, da svjedočim istinu« (Iv 18,37).²⁶

²⁶ Ondje, 73.

Izvršitelj kulta

Dobri se pastir daje u smrt za ovce. Ostvaruje se ideal produhovljene žrtve naviještene u Starom zavjetu. Isus ispunjava kult »u duhu i istini«. Mogao bi se tko uspitati, nije li taj kult ili čin darivanja života za svoje ovce jednostavno svjedočenje ljubavi prema ljudima bez posebna odnosa s obzirom na Boga. No, Isusova je izjava nedvojbeno: odnos prema Ocu je temeljan i upravo taj upućuje na odnos Isusov prema ovcama (Iv 10,14-15); žrtva je izvršavanje Očeve volje u slobodnom pokoravanju.

I kulturna je funkcija zapovijedena pastoralnom ljubavlju, jer se radi bitno o onoj žrtvi pastira za ovce. U izrazu samoga obreda koji okružuje euharistijsku žrtvu pronađe se njezina pastoralna namjena. Stavljajući se na raspolaganje apostolima u objedu. Pastir je došao u stvari »da ovce imaju život i da ga imaju u izobilju (Iv 10,10). Objed koji daje život ukazuje na bitnu svrhu kulta kojom se ne ističe odvojenost i udaljenost Boga od ljudi, nego naprotiv uspostavlja se najdublje Gospodinovo zajedništvo s ljudima.

Kralj

Isus očituje svoj autoritet. Očituje ga i kao pastir u svojoj žrtvi. Naglašava da mu nitko ne uzimlje života komu to nije dano (Iv 10,17), da ima vlast sačuvati ga i položiti (Iv 10,18). Pred Pilatom se ne ustručava reći da je kralj, dodajući da njegovo kraljevstvo nije od ovoga svijeta (18,33-37). Taj naslov mu pridaje i poslanica Hebrejima. Nije li i Melkizedek - s kojim autor dovodi u vezu Kristovo svećeništvo - naglašen kao »kralj mira«. Isus je svećenik - kralj koji opravdava ljude i pomiruje ih s Bogom.

Ali, Isus ostvarujući svoj autoritet u ulozi pastira, stvara nov način autoriteta. Pastir je onaj koji upravlja stadom, ali svoj autoritet izvršava ljubavlju. Tu ljubav Isus očituje na svakom koraku. Navlastito prema izgubljenim ovcama. Posebno prijateljskim stavom prema onima koji su proglašeni javnim grešnicima. Pastir je prijatelj carinika i grešnika« (Mt 11,19). Svoj autoritet izvršava u prilog ljubavi. Najviša se vlast pastira sastoji u davanju, da »dade svoj život za ovce«. U toj se temeljnoj točki sjedinjuju osobine slugu i pastira. Autoritet je ujedno služenje i ljubav - oboje angažirano u osobnoj žrtvi. Bratski autoritet. Pastir uspostavlja bratske odnose sa svima mu povjerenima. Omogućava i pospešuje rast i napredak zajednice.²⁷

Otajstvo Kristova svećeništva prema poslanici Hebrejima

Poslanica Hebrejima je jedini spis Novog zavjeta koji izričito Krista naziva svećenikom i njegovo svećeništvo povezuje s djelom njegova spasenja. Naime, temeljna je misao ova: uslijed svoje žrtve »Isus je bio obznanjen vječnim, velikim svećenikom prema redu Melkisedekovu (Heb 5,6.10; 6,20; 7,17). U

²⁷ J. Galot, ondje, 31-34.

tom se odražava jeka onoga što je Isus rekao pred velikim vijećem o dolasku Sina Čovječjeg u slavi »koji sjedi s desne Boga (Mt 26,64). Istovremeno pisac poslanice potvrđuje kraljevsko mesijansko dostojanstvo i kakvoću velikog svećenika po redu Melkisedekovu, u snazi aluzije na Psalam 110.

Sažima sve u riječi: »Prinoseći jedincatu žrtvu...« (10,12). Već od svog proslava prikazuje Sina kao onog koji »očistivši od grijeha sjede s desne...« (1,3; 1,13). Nastoji objasniti ono što je spomenuto u navedenom psalmu: »sjede s desne Boga«. Vrhovno Kristovo svećeništvo uslijedilo je iz njegove smrti, to je kruna njegove žrtve.²⁸

Pisac poslanice naglašava da Isus nije iz levitskog-svećeničkog plemena, nadilazi ga, transcendentno je, prema redu Melkisedekovu. Melkisedek je prije i iznad židovske rase. »On je bez oca, bez majke, bez rodoslovlja; on, kojemu dani nemaju početka ni život kraja - sličan Sinu Božjemu, ostaje svećenik za svagda« (7,3). Navođenje Ps 110 ide u prilog poistovjećenju velikog svećenika sa Sinom Božjim, jer je taj Psalam navijestio Mesijino rođenje od Boga. Dakle, poslanica dobro izražava Kristovu objavu, priznajući u Kristu Sina koji posjeduje transcendentno i vječno svećeništvo.²⁹

Razvijajući sustavno nauk svećeništva i Kristove žrtve, pisac poslanice Hebrejima želi pokazati superiornost kršćanstva nad židovstvom.³⁰ On uokviruje svoju misao u kulturalnu perspektivu SZ-a, jer polazeći od nutrine židovskog kulta želi osvijetliti jedinstvenu vrijednost svećeništva.³¹

Nadalje, pisac poslanice donosi nadopune o svećeništvu. Kaže da svaki veliki svećenik ima biti uzet od ljudi (5,1). Svećeništvo uključuje solidarnost s ljudima, u prilog kojih se objašnjava djelovanje svećenika. Isus se u svemu učinio sličnim braći (2,17). Suosjeća s njima, s ljudskim slabostima (4,15). To smjera djelotvornoj pomoći (2,18). Sin je postao svećenikom u svojstvu utjelovljenog Boga. Nije vršio svećeničku djelatnost prije utjelovljenja, u preegzistenciji.³²

Isus je posrednik Saveza u bitnom smislu, jer je Sin Božji. Nije, dakle, jednostavan ljudski posrednik koji se obraća Ocu u prilog čovječanstva. Njegovo svećeničko posredovanje postiže najvišu osobinu, jer je ono posredovanje jednog čovjeka na razini Očeva bića. To mu svojstvo dopušta da ujedini zemlju nebu i nebo zemlji. Naime, žrtva izvršena od Krista započima na zemlji

²⁸ Usp. D. Bertetto, *La natura del sacerdozio secondo Heb V, 1-4 e le sue realizzazioni nel Nuovo Testamento*, *Salesianum* 26, 1964, 395-440.

²⁹ Usp. C. Spicq, *L'Épître aux Hébreux*, Paris, 1952., 30-52.

³⁰ Usp. J. Hillmann, *Der Brief an die Hebräer*, Düsseldorf, 1965. 18.

³¹ Usp. H. Zimmermann, *Das Bekenntnis der Hoffnung-Tradition und Redaktion im Hebräerbrief*, Köln, 1977., 15-23.

³² Usp. C. Spicq, *ondje*, 48.

i zaključuje se na nebu kao i samo njegovo svećeništvo. Krist izvršava jednom za vazda žrtvu okajnicu koju su židovski svećenici puno puta ponavljali.³³

Prešavši sa zemlje na nebo, Krist izvršava svoje svećeništvo obdarujući čovječanstvo svojom žrtvom, predajući zemlji ono što je postigao na nebu. U očima pisca Poslanice Hebrejima Kristovo je svećeništvo bitno nebesko, jer mu je naslov velikog svećenika po redu Melkisedekovu doznačeno slijedom njegove žrtve, u trenutku njegova ulaska u nebo. Može se dopustiti da je Kristovo svećeništvo započelo utjelovljenjem, ali je doseglo svoju punu stvarnost s njegovim ulaskom u nebo. Tu nebeski Krist izvršava svoje svećeništvo zauzimajući se za ljude (7,24-25). On prinosi žrtvu, onu jedincatu što ju je prinio na zemlji.³⁴

U kakvoći pastira Krist je otvorio nebo, prodirući u nebesko svetište, noseći sa sobom čitavo stado: »ušao je za nas...« (6,20) i spasava »one koji se pomoću njega približuju Bogu« (7,25). Kao pastir bio je prvi da se obrati Bogu i sada onima koji ga slijede prema Bogu. U zaključku pisac napominje da je Bog mira povratio od mrtvih »velikog pastira ovaca...« (13,20). Isus je učinjen jedinstvenim pastirom čovječanstva, što se očitovalo u njegovu uskrsnuću. Nakon što je na zemlji izvršio žrtvu za sve ljude, nastavlja na nebu posredovati plodove te žrtve. Naglašena je njegova svećenička posrednička uloga.³⁵

Kraljevski vidik svećeništva nazire se u liku Melkisedeka, jer je on bio kralj-svećenik. Poslanica to uzima u obzir tumačeći ime »Melkisedek« kao ono koje označuje »kralja pravde« i izraz »kralj Salemski« kao sinonim »kralja mira« (7,2). Te dvije kakvoće izgleda opravdavaju desetinu plaćenu od Abrahama te naznačuju nadvisivanje Kristova svećeništva u odnosu na levitsko, jer ga opskrbljuju pravda i mir.³⁶

Isus, navodeći Ps 110, napominje taj kraljevski vid svećeništva da objasni svoj identitet, jer Ps prikazuje Mesiju kao kralja i svećenika. Pisac poslanice prisno pridružuje te osobine obznanjujući kao značajke kralja pravdu i mir, koji su postignuti božanskim planom spasenja i kulta. Posebno svećenička žrtva ima svrhu da obnovi mir po pomirenju s Bogom nakon grijeha i u isto vrijeme pravdu i svetost.³⁷

Proročki vid Isusova svećeništva pokazuje se u proslavu poslanice Hebrejima: »Više puta i na više načina Bog nekoć govoraše ocima po prorocima; konačno, u ove dane, progovori nama u Sinu« (1,1-2). Taj uvod naglašava važnost naviještanja, riječi, jer označuje slanje Sina kao kod Boga naviještene

³³ Usp. F.F. Bruce, *The Epistle to the Hebrews*, Grand Radids 1978., 205.

³⁴ Usp. C. Spicq, ondje, 294.

³⁵ Ondje, 227.

³⁶ Ondje, 206.

³⁷ Usp. P. Grelot, *Le ministère de la nouvelle alliance*, 59.

riječi u svomu Sinu, jedinstvenoj i uzvišenoj Riječi, superiornijoj od one koju su naviještali proroci. To služenje riječi ne može biti strano Sinovom svećeničkom poslanju. Proslov koordinira djelo i otkupiteljsku riječ: Sin »uzdržava sve moću svoje riječi«, »izvršio je čišćenje grijeha« (1,3). Tekst pretpostavlja da je Krist mogao ostvariti ono što je bilo nemoguće židovskom svećeništvu: oproštenje grijeha, jer je posjedovao božansku riječ.

Nadalje, vidi se stanovita povezanost između proročkog i kraljevskog vida u tvrdnji da je Sin »sjeo s desne... (1,2). Već u prvim crtama poslanice nalazi se združenje triju zadaća: proročke, posvećujuće i upravne. Utjelovljeni Sin naviješta riječ Božju, zadobiva očišćenje savjesti, izvršava vrhovnu vlast nad čovječanstvom.³⁸

Zaključujući poruku poslanice Hebrejima možemo reći da ona naučava kristocentrično svećeništvo. Židovsko je svećeništvo samo sjena autentičnom Kristovom svećeništvu. Njegovo je svećeništvo jedinstvene vrste, »reda Melki-sedekova«, koje silazi s visine i ne potječe iz židovske rase. Svećeništvo je vezano uz otajstvo otkupiteljskog utjelovljenja. Svoj je početak imalo u prinosu žrtve, jedine i savršene, čijom je snagom Krist počelo spasenja ljudi. Punina svećeništva izvršava se na nebu u neprestanom zagovaranju ljudi. Za poslanicu svećenik je bitno posrednik. On nastavlja svoje posredovanje u svom nebeskom svećeničkom stanju, temeljeći se na vrijednosti svoje jedincate žrtve. Ono što je starozavjetni kult nagovijestao, Krist ostvaruje, po njemu Otac obznanjuje svoju konačnu riječ. Pripada mu i kraljevska uloga, jer je u isto vrijeme i »veliki svećenik«, koji predvodi čovječanstvo Bogu.³⁹

³⁸ Usp. C. Spicq, *ondje*, 420.

³⁹ Usp. J. Galot, *Teologia del sacerdozio*, Firenze, 1981. 61.

Zaključak

Rezimirajući razlaganje otajstva Kristova svećeništva na temelju evanđeoskih izvještaja i poslanice Hebrejima možemo reći: Iako Krist za se nikad ne govori da je svećenik, nipošto ne želi dokinuti svećeništvo nego utemeljiti novo, svećeništvo Novog saveza kojim želi opskrbiti svoju Crkvu do kraja vremena. To svećeništvo se ne temelji na hereditarnoj baštini poput židovskog. Ono je ostvareno i življeno u utjelovljenom Sinu Božjem. Stoga pisac poslanice Hebrejima naglašava njegovu transcendentnost, po redu Melchisedekovu.

Posvećenje kvalificira svekoliko Kristovo ljudsko biće i svu njegovu zemaljsku opstojnost. Svećeničko mu se poslanje najbolje ocrtava u liku pastira i time dobiva šire dimenzije nego ono starozavjetno koje se sužavalo na područje kulta. Pastir je onaj koji istovremeno preuzima proročku, kulturalnu i upravnu ovlast. Pisac poslanice Hebrejima proniče cjelokupnu objavu u odnosu na svećeništvo da bi predočio Krista kao autentičnog svećenika, na čijem se svećeništvu temelji i uvijek obnavlja autentično kršćansko svećeništvo.

DAS GEHEIMNIS DES PRIESTERTUMS CHRISTI. SKIZZE FÜR EINE SYSTEMATISCHE THEOLOGIE DES ORDENS-SAKRAMENTES

Zusammenfassung

Jesus nennt sich nie in den Evangelien Priester. Das ist selbstverständlich, weil er nicht von Levi stammt. Nur echte Nachfolger Levis konnten im Judentum die wahren Priester sein. Dazu, wollte Jesus ein ganz neues Priestertum erwirklichen. Er realisierte es auf sich selbst, als dem guten Hirten.

Der Hebräerbrief erklärt es deutlich, dass Jesus der wahre Priester ist. Aber sein Priestertum ist nach der Ordnung Melchisedeks. Es ist nicht hereditär, sondern transzendent und ewig. An diesem Priestertum nehmen alle neutestamentlichen Priester teil.